

DOHODA WTO O POĽNOHOSPODÁRSTVE

Vnútroštátne systémy podpory v poľnohospodárstve upravuje Dohoda o poľnohospodárstve, ktorá vstúpila do platnosti v roku 1995 a bola výsledkom rokovaní počas uruguajského kola (1986 – 1994). Dlhodobým cieľom Dohody o poľnohospodárstve je vytvoriť spravodlivý a trhovo orientovaný systém obchodovania s poľnohospodárskymi výrobkami a začať proces reforiem prostredníctvom rokovaní o záväzkoch týkajúcich sa podpory a ochrany a ďalej stanovením presnejších a účinnejších pravidiel a disciplíny. Poľnohospodárstvo je teda osobitné tým, že toto odvetvie má svoju vlastnú dohodu, ktorej ustanovenia majú prednosť.

PRÁVNY ZÁKLAD

V rámci Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT), podpísanej v Ženeve v roku 1947, a Dohody o založení Svetovej obchodnej organizácie (WTO), podpísanej v Marrákeši v roku 1994 (Ú. v. EÚ L 336, 23.12.1994), Európska únia a členské štáty konajú v súlade s článkami 207 (spoločná obchodná politika), 217 a 218 (medzinárodné dohody) Zmluvy o fungovaní Európskej únie (pozri informačný list [5.2.2](#)).

VONKAJŠÍ ROZMER SPP – VŠEOBECNÝ RÁMEC

Od roku 1995 je celá spoločná poľnohospodárska politika (SPP) podriadená pravidlám Svetovej obchodnej organizácie (WTO) vrátane orgánu na riešenie sporov (DSB), ktorý sa riadi záväzným postupom riešenia sporov a zaisťuje tak dodržiavanie nových multilaterálnych pravidiel zo strany signatárskych štátov.

SPP je navyše podmienená poľnohospodárskymi výhodami, ktoré boli udelené celému radu krajín v rámci viacerých multilaterálnych a bilaterálnych dohôd, ako aj prostredníctvom jednostranných výnimiek priznaných v rámci všeobecného systému preferencií (VSP). Týmto preferenčnými dohodami sa vysvetľuje vysoká úroveň dovozu poľnohospodárskych výrobkov z rozvojových krajín (RK) do Európskej únie (pozri informačný list [3.2.10](#), tabuľka VI).

DOHODA WTO O POĽNOHOSPODÁRSTVE

Dohoda GATT z roku 1947 sa pôvodne vzťahovala na poľnohospodárstvo, ale bola neúplná a signatárske štáty (alebo „zmluvné strany“) prakticky vylúčili tento sektor z oblasti uplatňovania zásad stanovených všeobecnou dohodou. V období rokov 1947 – 1994 členské štáty mohli používať vývozné dotácie na poľnohospodárske suroviny a za určitých podmienok zaviesť vývozné obmedzenia. To malo za dôsledok

to, že hlavné poľnohospodárske komodity čelili prekážkam pre obchod v rozsahu, aký je v ďalších odvetviach veľmi neobvyklý. Cesta k spravodlivému a trhovu orientovanému poľnohospodárskemu systému obchodovania bola teda náročná a zdĺhavá a rokovania sa s konečnou platnosťou uzatvorili počas uruguajského kola. Poľnohospodárstvo má osobitný štatút v rámci dohôd a memoránd WTO týkajúcich sa obchodu (ktoré boli podpísané roku 1994 a nadobudli platnosť 1. januára 1995), pretože tento sektor je upravený samostatnou dohodou, ktorej ustanovenia majú prednosť. Okrem toho niektoré ustanovenia Dohody o uplatňovaní sanitárnych a fytosanitárnych opatrení (SPS) sa vzťahujú aj na poľnohospodársku produkciu a obchod s poľnohospodárskymi výrobkami. To platí aj o Dohode o aspektoch práv duševného vlastníctva, ktoré sa dotýkajú obchodu (ADPIC), pokiaľ ide o ochranu zemepisných označení. Ustanovenia dohody o poľnohospodárstve sú doplnené dohodou o technických prekážkach obchodu (TBT), ako aj ustanoveniami mechanizmov technickej pomoci.

Tieto dohody sú do istej miery pružné, pokiaľ ide o ich uplatňovanie na rozvojové krajiny, ktoré sú členmi WTO (osobitné a diferencované zaobchádzanie), a tiež na najmenej rozvinuté krajiny a rozvojové krajiny, ktoré sú čistými dovozcami potravinárskych výrobkov (osobitné ustanovenia).

Na základe Dohody o poľnohospodárstve sa členské štáty WTO zaviazali uplatňovať platný program reformy poľnohospodárskych politík, ktorým sa ustanovujú záväzky v troch hlavných oblastiach:

A. Prístup na trh

Cieľom dohody o poľnohospodárstve bolo zlepšiť prístup na trh uložením týchto povinností:

- transformácia všetkých ochranných opatrení na hraniciach na clá (ekvivalentné sadzby) a ich následné postupné znižovanie (o 36 % za šesť rokov medzi rokmi 1995 – 2000 v porovnaní s referenčným obdobím 1986 – 1988) pre rozvinuté krajiny; o 24 % pre rozvojové krajiny),
- v prípade špecifických výrobkov, na ktoré sa nevzťahuje tarifácia, sa pre tretie krajiny zaviedla povinnosť „minimálneho prístupu“ otvorením colných kvót (ktoré pre každú skupinu výrobkov na konci roka 2000 predstavovali 5 % zo spotreby počas referenčného obdobia 1986 – 1988),
- zachovanie colných koncesíí na dovoz aspoň na ich úrovni z rokov 1986 – 1988 (tzv. bežný prístup); zavedenie osobitnej ochrannej doložky, ktorá sa uplatní v prípade prekročenia určitej hranice dovážaných objemov alebo pri poklese dovozných cien pod určitú hranicu.

B. Vnútoraná podpora

Dohoda o poľnohospodárstve stanovuje zníženie objemu podpôr, ktoré bude závisieť od typu pomoci, pričom tieto typy budú rozdelené do jednotlivých „skriniek“ podľa ich schopnosti narušiť rovnováhu poľnohospodárskych trhov.

- Oranžová skrinka, nazývaná tiež „súhrnná miera podpory“ (SMP), zahŕňa podporu podľa cien a pomoc spojenú s výrobou, ktorá nie je oslobodená od povinnosti zníženia. Objem prostriedkov v tejto skrinke sa musel znížiť o 20 % v priebehu

šiestich rokov oproti referenčnému obdobiu 1986 – 1988. Všetky členské štáty WTO ďalej môžu uplatňovať doložku de minimis, na základe ktorej môžu vylúčiť z bežnej SMP podporu, ktorej výška nedosahuje 5 % hodnoty príslušného výrobku (osobitná pomoc) alebo celkovej poľnohospodárskej produkcie (všeobecná pomoc). V prípade rozvojových krajín je strop stanovený na 10 %,

- Modrá skrinka zahŕňa pomoc spojenú s programami na riadenie ponuky, ktorá je oslobodená od povinnosti zníženia: napr. priama pomoc na základe plochy a stanovených výnosov alebo priama pomoc pridelovaná na počet kusov dobytku (prípád „kompenzačnej pomoci“ schválenej v rámci SPP v roku 1992) (pozri informačný list [3.2.3](#)). Sumy pomoci v rámci SMP a pomoci zaradenej do modrej skrinky („celková SMP“) však v prípade jednotlivých výrobkov nesmú prekročiť celkovú sumu pomoci pridelenej počas hospodárskeho roka 1992,
- Zelená skrinka zahŕňa dve skupiny podpôr. Prvá sa týka programov verejných služieb (napr. výskum, odborná príprava, popularizácia, podpora, infraštruktúry, vnútorná potravinová pomoc alebo verejné zásoby na zaručenie potravinovej bezpečnosti). Druhá sa vzťahuje na priame platby výrobcom, ktoré sú úplne oddelené od výroby. Ide najmä o programy záruky príjmov a bezpečnosti (prírodné katastrofy, finančná účasť štátu na poistení úrody atď.), programy zamerané na prispôsobenie štruktúr a programy na ochranu životného prostredia. Všetky druhy pomoci v rámci zelenej skrinky, ktoré sa považujú za zlučiteľné s rámcom WTO, sú úplne oslobodené od znižovania.

C. Vývozné dotácie

Vývozné podporné opatrenia sa museli znížiť v priebehu 6 rokov o 21 % v objeme a o 36 % v rozpočte vzhľadom na referenčné obdobie 1986 – 1990 (okrem hovädzieho mäsa: v prípade ktorého boli referenčným obdobím roky 1986 – 1992). Toto lineárne znižovanie sa v prípade Európskej únie vykonávalo podľa 20 skupín výrobkov. V prípade spracovaných výrobkov sa uplatňovalo len zníženie rozpočtu.

VPLYV DOHODY O POĽNOHOSPODÁRSTVE NA SPP

Reforma SPP z roku 1992 mala sčasti taktiež uľahčiť podpísanie Dohody o poľnohospodárstve v rámci uruguajského kola. Európska únia preto prísne dodržiavala záväzky podpísané v Marrákeši.

A. Prístup na trh

Povinnosti Európskej únie týkajúce sa viazaných colných sadziieb zahŕňali 1 764 colných položiek. Na začiatku obdobia uplatňovania dosahovala priemerná viazaná colná sadzba pre poľnohospodárske a potravinárske výrobky 26 %, zatiaľ čo na konci tohto obdobia už len 17 %. V prípade 775 zo všetkých 1 764 položiek navyše Európska únia neuplatňuje žiadne alebo len minimálne clá. Len 8 % colných položiek má clo vyššie ako 50 %. Ide najmä o mliečne výrobky, hovädzie mäso, obilniny a výrobky z obilnín, ako aj cukor a sladidlá. Pokiaľ ide o colné kvóty, Európska únia zaviedla celkom 87 kvót, z ktorých 37 patrí medzi výrobky s „minimálnym prístupom“ a 44 do režimu „bežného prístupu“. V roku 2014 vstúpilo do Európskej únie približne

71 % z celkového dovozu poľnohospodársko-potravinárskych výrobkov s nulovou colnou sadzbou, a to v hodnote 72 miliárd EUR.

B. Dotované vývozy

Najviac dotované vývozy oznámené Svetovej obchodnej organizácii (WTO) pochádzali z Európskej únie predtým, ako boli zrušené v rámci reformy SPP z roku 2013, a v roku 2017 klesli na nulu. Treba však zohľadniť skutočnosť, že viaceré praktiky našich hlavných konkurentov (v oblasti potravinovej pomoci, vývozných úverov a štátnych obchodných podnikov) nepodliehali pravidlám WTO. EÚ bude odteraz využívať náhrady za vývoz vo výnimočných prípadoch s cieľom čeliť závažným krízam, ktoré postihnú trhy. Podiel vývozných náhrad v rámci rozpočtu Únie na poľnohospodárstvo sa znížil z 29,5 % v roku 1993 (10,1 miliardy EUR) v EÚ-12 na 0 % v roku 2017 v EÚ-28 (pozri informačný list [3.2.2](#)). V prípade určitej časti výrobkov Únie boli zníženia značné: ide najmä o maslo, repku olejnú, syr, ovocie a zeleninu, vajcia, víno a mäso vo všeobecnosti. Posledné oznámenie adresované WTO sa týka rokov 2016 – 2017 (G/AG/N/EU/55 z 28. marca 2019).

C. Vnútoraná podpora

Na základe reformy SPP z roku 2003, po ktorej sa oddelila väčšina existujúcej priamej pomoci, a nasledujúcich sektorových reforiem bola väčšina prostriedkov z oranžovej skrinky a modrej skrinky prevedená do zelenej skrinky (61,6 miliardy EUR v rokoch 2016/2016, pozri priloženú tabuľku). Objem prostriedkov v oranžovej skrinke (SMP – súhrnná miera podpory) výrazne poklesol z 81 miliárd EUR na začiatku obdobia na 6,9 miliardy EUR v rokoch 2016 – 2017, a to aj napriek následným rozšíreniam. Európska únia teda v prípade SMP vo veľkej miere dodržiava záväzky prijaté v Marrákeši (72,38 miliardy EUR ročne). Navyše objem prostriedkov z modrej skrinky dosahoval za rovnaké oznamovacie obdobie 4,6 miliardy EUR.

OZNÁMENÁ VNÚTORNÁ PODPORA EÚ WTO (v miliónoch EUR)	ZELENÁ SKRINKA (suma a %)	MODRÁ SKRINKA (suma a %)	ORANŽOVÁ SKRINKA (SMP) (suma a %)	CELKOVÁ OZNÁMENÁ PODPORA
Obdobie 2011/2012 (G/AG/N/EU/20)	70 976,8 87,8 %	2 981,1 3,7 %	6 858,9 8,5 %	80 816,8 100 %
Obdobie 2012/2013 (G/AG/N/EU/26)	71 140,0 89,1 %	2 754,2 3,5 %	5 899,1 7,4 %	79 793,3 100 %
Obdobie 2013/2014 (G/AG/N/EU/34)	68 697,8 88,8 %	2 663,6 3,4 %	5 971,7 7,8 %	77 333,1 100 %
Obdobie 2014/2015 (G/AG/N/EU/43)	65 256,8 87,3 %	2 878,8 3,8 %	6 642,3 8,9 %	74 777,9 100 %
Obdobie 2015/2016 (G/AG/N/EU/46)	60 828,5 84,2 %	4 331,1 6,0 %	7 101,8 9,8 %	72 261,4 100 %

Obdobie 2016/2017 (G/AG/N/EU/55)	61 696,1 84,2 %	4 641,2 6,3 %	6 944,5 9,5 %	73 281,8 100 %

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Európsky parlament vždy veľmi pozorne sledoval priebeh multilaterálnych rokovaní vo všeobecnosti a najmä rokovaní týkajúcich sa poľnohospodárstva. Tento záujem dokazujú viaceré uznesenia (napr. uznesenia z 18. decembra 1999 o tretej ministerskej konferencii WTO v Seattli, z 13. decembra 2001 o zasadnutí WTO v Dauhe, z 12. februára 2003 o rokovaní WTO v oblasti obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami, z 25. septembra 2003 o piatej ministerskej konferencii WTO v Cancúne, z 1. decembra 2005 o príprave šiestej ministerskej konferencie WTO v Hongkongu, zo 4. apríla 2006, z 9. októbra 2008, zo 16. decembra 2009, 14. septembra 2011, z 21. novembra 2013 a 26. novembra 2015 o hodnotení programu z Dauhy a z 15. novembra 2017 o mnohostranných rokovaníach o 11. Konferencii ministrov WTO v Buenos Aires). Parlament vždy vyzýval Komisiu, aby dohliadala na záujmy európskych výrobcov a spotrebiteľov, ako aj na záujmy poľnohospodárov z krajín, s ktorými má Európska únia z historického hľadiska výnimočné vzťahy (krajiny AKT). V roku 1999, na začiatku miléniového kola rokovaní, Parlament podporil postup vyjednávačov Únie v prospech európskeho modelu poľnohospodárstva, ktorý by bol založený na multifunkčnosti poľnohospodárskej činnosti. Parlament svoju podporu potvrdil vo viacerých uzneseniach, pričom rovnako trval na urýchlennom uznaní neobchodných aspektov, ako aj na zohľadnení požiadaviek občanov v oblasti potravinovej bezpečnosti, ochrany životného prostredia, kvality potravín a dobrých životných podmienok zvierat.

Od zvolenia Donalda Trampa v roku 2017 USA uprednostňujú bilaterálny prístup, ktorý narušil mnohostranný obchodný systém, o čom svedčí napríklad colná vojna s Čínou alebo pozastavenie činnosti odvolacieho orgánu WTO v roku 2019. V tejto situácii sa Európska únia a Európsky parlament budú usilovať o zachovanie úspechov mnohostranného systému v rámci WTO, najmä pokiaľ ide o obchod s poľnohospodárskymi výrobkami (Únia preto už v decembri 2019 navrhla členským štátom WTO dočasný odvolací postup s cieľom nahradiť odvolací orgán).

François Nègre
02/2020

